

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

Кафедра спортивного туризму

Скабара Р. М.

Засоби перевезення в сучасному світовому туризмі

Лекція з навчальної дисципліни
„ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО”
галузь знань 24 Сфера обслуговування
спеціальність 242 Туризм

© Скабара Р.М., 2020
© Львівський державний університет фізичної
культури ім. І.Боберського, 2020

Львів – 2020

План

1. Значення і види транспортних послуг у складі туристського продукту.
2. Туристський маршрут і тур.
3. Види і засоби перевезення у туризмі та їх характеристики.

1. Значення і види транспортних послуг у складі туристського продукту

Подолання простору - одна з найважливіших передумов туристичної подорожі. Послуги перевезення - постійний компонент у структурі туристичної справи.

Перевезення - це сукупність засобів транспорту, шляхів сполучення, засобів управління і зв'язку, а також різноманітних технічних пристроїв, механізмів і споруд, що забезпечують їхню роботу. До засобів транспорту належить рухомий склад різних видів транспорту - локомотиви, вагони, морські і річкові судна, автомобілі тощо.

Шляхи сполучення - це автомобільні дороги, залізничні і водні шляхи, повітряні лінії, монорейкові та канатні дороги, спеціально змонтовані для руху транспорту та перевезення вантажів і пасажирів.

До споруд, що забезпечують роботу транспорту, належать локомотивні й вагонні депо, гаражі, стоянки, автобази, станції техобслуговування, пасажирські станції, вокзали, літовища, пристані.

Розвиток туризму і транспорту тісно пов'язаний та взаємозумовлений процес. Загальноновизнано, що туризм, як масове соціально-економічне явище, став наслідком виникнення і розвитку транспорту. Кардинальні зміни у транспортній системі започаткували створення залізниць і відкриття регулярного пароплавного сполучення. Ті види транспорту, що з'явилися пізніше, здійснювали ще більший вплив на розвиток туризму. Високі темпи туристичних поїздок, що спостерігаються в останні десятиріччя, безпосередньо пов'язані з досягненнями науково-технічного прогресу в галузі транспорту.

Прикладом є будівництво морських пасажирських кораблів з великою тоннажністю, що можуть перевозити 2-3 тис. мандрівників, або введення в експлуатацію літаків, що беруть на борт 350-400 осіб. Для короткочасних подорожей використовують двоповерхові автобуси і вагони, що мають значно більшу кількість місць, ніж транспортні засоби попередніх років.

З інтенсивним зростанням кількості туристичних поїздок здійснюється будівництво нових летовищ, залізничних і морських вокзалів, інших споруд, розширюються чинні потужності, збільшується їх пропускна

спроможність. Якісне вдосконалення матеріально-технічної бази транспорту, пов'язане з розвитком туризму, визначається передусім активними вимогами туристів до комфорту, безпеки, швидкості та зручності під час подорожі. Конкретно вого здійснюється за такими напрямками:

- збільшується технічна швидкість транспортних засобів. У повітряному транспорті, наприклад, максимальна швидкість з 400-500 км.год у 50-і роки ХХ століття сьогодні досягла 900-1000 км.год. На залізничному транспорті деяких країн швидкість поїздів досягає 160-200 км.год, а на деяких дільницях - 250 км.год. Якісне покриття автодоріг, як і технічне вдосконалення у конструкціях сучасного автомобіля, збільшило швидкість його руху (140-160 км.год).

- скорочується час подорожі завдяки встановленню прямого транспортного сполучення на основних напрямках туристських потоків.

Останнім часом значно підвищено комфорт на транспортних засобах. Поліпшено інтер'єр транспортних засобів, що особливо характерно для тих, якими найчастіше користуються туристи.

Специфіка туристського споживання визначає велике значення якісних показників у виборі того чи іншого транспортного засобу. З уваги на це, в окремих країнах введені категорії транспортних засобів. Наприклад, у Німеччині ще у 1974 році була введена зіркова категоризація автобусів. У її основі лежать певні вимоги і стандарти, конкретизовані за 25 пунктами, від яких залежить якість транспортних подорожей. Найважливішими з них є: відстань між сидіннями, висота і кут відбивання світла вікнами, стан і наявність аудіо- та відеотехніки, системи кондиціонування повітря, наявність туалету, ступінь обладнання автобуса столиками, холодильниками, гардеробом тощо. За конкретними показниками автобуси поділяють на чотири категорії - від однієї до чотирьох зірок.

У туристській практиці застосовують також транспортні засоби, які урухомлюють люди або тварини, як наприклад рикші, велорикші, вози, запряжені кіньми, верблюдами, биками тощо, а також коні і верблюди для верхової їзди. Ці транспортні засоби переважно застосовують у пересуванні туристів на маршруті.

Транспортні подорожі розглядають як самостійний вид туризму. Транспортні подорожі - це подорожі організованих груп туристів за путівками (ваучерами) за розробленими маршрутами з використанням різноманітних транспортних засобів. Їх класифікують за такими ознаками: способом пересування на маршруті; видом транспорту, яким користуються; побудовою маршруту; сезонністю; тривалістю подорожі.

Найбільшою популярністю користуються автобусні, авіаційні, залізничні подорожі (майже 88% від загального обсягу транспортних подорожей). Туристична транспортна подорож реалізується декількома видами транспорту: залізничним + автобусним (легковий автомобіль), авіаційним + автобусним і т.п. Наймобільніший вид транспорту - автобус і легковий автомобіль використовують як на самостійному маршруті, так і у вигляді трансферного транспорту, що доставляє туристів з летовища (вокзалу) до готелю і навпаки.

У плануванні своєї подорожі турист враховує такі чинники, як швидкість прибуття до кінцевого пункту подорожі, комфорт подорожі, вартість, можливість перевозити багаж, його вага, можливість зупинитися на маршруті, умови харчування, рівень шуму, вібрації, умови для сну і відпочинку, можливість якнайбільше і якнайповніше оглянути довкілля і, звичайно, - безпека.

За пріоритетністю ці вимоги розташовані в такій послідовності: безпека подорожі, вартість та різноманітні знижки і пільги, комфортабельність, швидкість доставки, інші чинники.

Що більшим є набір позитивних чинників, то вища вартість транспортної подорожі, однак жодний транспортний засіб не задовольнить усього комплексу вимог.

Перевезення туристів повітряним транспортом здійснюють як рейсовими, так і чартерними літаками. Туристи користуються послугами як національних, так і закордонних перевізників.

Авіаційні перевезення здійснюють на регулярній, сезонній або разовій основі.

Туристів перевозять на внутрішніх водних артеріях спеціальними річковими (в деяких випадках класу ріка-море) комфортабельними пароплавами місткістю 250, 300 і 400 пасажирів. Каюти поділяються на одномісні, двомісні, три-, чотиримісні і сімейні. Пароплави цього класу обладнані усіма атрибутами комфорту і відпочинку: м'якими меблями у каютах, кондиціонерами, холодильниками, міні-баром, до послуг пасажирів солярії, бари, сауни, музичні салони, відеокінозали. На морських міжнародних лініях працюють переважно багатопалубні висококомфортабельні круїзні судна, місткістю від 96 до 788 пасажирів. До цих атрибутів комфорту потрібно додати обладнані бізнес-класи для семінарів і симпозіумів, басейни, ліфти, спортивний комплекс, можливість приймати на борт туристів з автомобілями, телефонізація, комплекси побутових послуг.

Водні туристичні мандрівки й екскурсії здійснюються також на інших транспортних засобах: річкових трамваях, підводних човнах, яхтах, вітрильниках, катамаранах, човнах, байдарках, плотах тощо.

У туристичному сполученні залізницею використовують спеціалізовані туристичні поїзди, що працюють як у графіковому, так і у спеціальному режимі руху. Вони складаються зазвичай із 12 пасажирських вагонів, 2-3 вагонів-ресторанів, вагона-клубу.

Реалізація залізничних туристичних подорожей пов'язана з будівництвом пунктів тривалого відстою поїздів і їх забезпечення потрібними засобами. Переважно залізничні подорожі плануються в режимі кільцевого маршруту. Перелічені транспортні засоби переважно не є власністю туристичних компаній і використовуються як фрахт, оренда тощо.

Розвиток туризму суттєво змінює систему транспортного обслуговування. Зростання кількості подорожей і особливо їх концентрація в певний період року потребує вдосконалення інформаційної системи на транспорті, поліпшувати обслуговування клієнтів-туристів у період, що передуює

початкові їх подорожі. Для задоволення цих вимог на транспорті вводиться нова техніка для служб інформації і резервування місць на транспортних засобах. Наука організаційних змін у транспортному обслуговуванні туристів пов'язана з потребою поєднати транспортне пересування з елементами туристичного обслуговування загалом.

Наприклад, у повітряному транспорті вводяться чартерні подорожі, або інклюзив-тури, які пропонують туристам прямі транспортні сполучення і низку додаткових туристичних послуг, що входять до загальної вартості путівки.

Чартерний рейс - це рейс, що виконується поза регулярним розкладом на умовах чартеру, тобто на умовах оренди всього транспортного засобу (корабля, літака, автобуса) або його частини на певний рейс або термін.

На думку фахівців, щоб поліпшити обслуговування пасажирів в Україні слід збільшити питому вагу автобусів великої й особливо великої місткості.

Перевезення туристів повітряним транспортом.

Особливості повітряного транспорту, яка відрізняє його від наземних видів транспорту, є швидкість перевезення пасажирів, враховуючи весь час, який потрібно затратити пасажирові від моменту вильоту з місця відправлення до місця призначення. На коротких відстанях (до 500 км) залізничний і автомобільний транспорт мають перевагу перед повітряним транспортом завдяки значно меншій витраті часу на наземне обслуговування. Однак за умови збільшення великих відстаней перевезення віддають перевагу повітряному транспорту.

У перевезеннях понад 1000 км частка повітряного транспорту становить: при відстані від 1 до 1,5-2 тис. км - 5%; від 1,5 до 2 тис. км - 15-20%; від 2 до 3 тис. км - 20-30%; понад 3 тис. км - 50-100%.

Найактивніша категорія пасажирів повітряного транспорту - це туристи.

Авіаційні перевезення у світі здійснюють майже 400 авіакомпаній. Серед відомих - великі міжнародні авіакомпанії: AA - American Airlines, DL - Delta Airlines, AF - Air France, BA - British Airways, LH - Lufthansa. В Україні авіаперевезення пасажирів і туристів здійснюють засоби Державної національної авіакомпанії Авіалінії України, а також низка інших авіакомпаній - Міжнародні авіалінії України, Київські авіалінії та інші.

Технічні засоби повітряного транспорту - це летовища, аеродроми, парки для літаків, засоби керування повітряним рухом та обслуговування літаків і пасажирів.

Летовище - це підприємство, яке приймає і відправляє пасажирів, багаж, вантажі і пошту, організовує і обслуговує польоти транспортно-повітряних засобів. Для виконання своїх функцій до складу летовища входять аеродроми, аеровокзал, різноманітні наземні споруди і обладнання.

Пасажирський комплекс летовища - це аеровокзал, перон, привокзальна площа, готель тощо.

Особливості експлуатації повітряного транспорту зобов'язують перевізника надавати пасажирам належні послуги без додаткової плати, як-то:

доставлення багажу з летовища до літака і навпаки, розміщення пасажирів на відпочинок у готелі, якщо є перерва у перевезенні з вини перевізника, зберігання багажу пасажира за вимушеного затримання рейсу, доставлення пасажирів автотранспортом з летовища до готелю і навпаки, харчування пасажирів під час тривалого польоту, інформацію про розклад відправлення літаків, правила перевезення, рух наземних видів транспорту між містом і летовищем.

Авіатранспортні підприємства поряд з регулярними рейсами, які виконуються відповідно до розкладу, здійснюють чартерні перевезення.

Чартерні рейси - це рейси поза розкладом. Існують регулярні рейси, які виконуються за конкретним маршрутом у певні дні за розкладом незалежно від кількості пасажирів, що оформили квитки на цей рейс. На регулярний рейс придбати квитки можна за рік до дати вильоту. Чартери ж організують конкретні фірми або авіакомпанії для перевезення конкретної групи людей.

Неорганізованому туристові купити квитки на чартерний рейс не просто. Зазвичай, такими рейсами летять організовані туристські групи і квиток на чартерний рейс турист отримує разом з туристською путівкою.

Чартерні рейси мають не дуже добру репутацію. Вважають, що вони часто затримуються, обслуговування на них гірше, але це не завжди так. Обслуговування на чартерних рейсах однієї авіакомпанії не може бути гіршим, аніж обслуговування на регулярних рейсах. Часто за організацію чартерів беруться невеликі авіакомпанії, які не мають достатнього досвіду міжнародних пасажирських авіаперевезень і не вміють забезпечити належного рівня обслуговування.

Якщо турфірма пропонує квиток на чартерний рейс, потрібно довідатися, яка репутація цієї авіакомпанії. У разі порушення прав пасажирів (затримання рейсу, зміна маршруту тощо) потрібно пред'явити претензії як до авіакомпанії, так і до туристської фірми, що продала тур і авіаквитки.

Квитки на чартерні авіаперельоти переважно дешевші, ніж на регулярні рейси. Поширена практика, коли великі туроператори тісно взаємодіють з авіаційними компаніями, мають свої чартерні рейси і виступають перед дрібнішими туроператорами як авіаційні брокери, гуртом закупають квитки на авіарейси, а потім реалізують їх дрібними партіями. Деякі турагенти і туроператори за угодами з авіаційними компаніями продають авіаквитки.

Чартери як форму організації транспортного обслуговування туристів поділяють на три групи: - спеціальні чартери - форма авіатранспортного обслуговування, що враховує перевезення групи людей у різні місцевості, літаки впродовж мандрівки перебувають у розпорядженні організації, яка обслуговує туристів. Спеціальні чартери вводять для обслуговування мандрівників, які їдуть на особливі події, конгреси, симпозіуми, спортивні змагання тощо; - чартерні круїзи, які обслуговують туристів, що відвідують різноманітні місця і під час всієї подорожі групу супроводжує один і той самий транспортний засіб; - чартери туди й назад - широко використовують у авіаційному транспорті. Їх ще називають транспортними ланцюгами. Під час

цих польотів, що відбуваються у визначений час (двічі або раз на тиждень), чартерні літаки здійснюють польоти до конкретного місця туди і назад.

Залежно від умов, комфорту, харчування та інших чинників, місця у літаках поділяють на класи: перший клас (F), бізнес-клас ©, економічний клас (Y), інші види. На практиці (залежно від знижок і деяких інших показників) існує майже 20 різновидів класів обслуговування.

Перший клас - найдорожчий, економічний - найдешевший. Головні відмінності класів - комфортність крісла, якість харчування і вага багажу, що перевозиться безкоштовно. Якщо в економічному класі крісла вузькі, розташовані близько один до одного, то в бізнес- і першому класах вони зручніші і відстань між ними більша. Більшість авіакомпаній у першому і бізнес-класах зараз встановлюються крісла, які розкладаються у ліжку, що створює додаткові вигоди для тривалого перельоту. У першому і бізнес-класах до крісла часто прилаштований спеціальний робочий столик.

Харчування у престижних класах краще, часто пропонується страви на вибір, посуд не одноразовий пластмасовий, а металевий. У першому і бізнес-класах необмежений вибір спиртних напоїв. Деякі авіакомпанії влаштовують у літаку відкритий бар - пасажир може у будь-який час підійти і налити собі будь-якого напою з тих, що є в барі.

Відповідно до тривалості польоту змінюються і форми харчування: В (breakfast); L (lunch) - обід; D (dinner) - вечеря; S (snack) - легке харчування; X (more than one, meal) - багаторазове харчування.

На всіх рейсах Авіаліній України незалежно від тривалості польоту туристам пропонують прохолодні напої (300 г води або 100 г соку). Більшість авіакомпаній дотримуються такої схеми: при польоті тривалістю 2-2,5 години - холодні закуски, від 2,5 до 6 годин - гаряче харчування, понад 6 годин - два гарячих харчування, наддалекі перельоти (понад 12 годин) - два гарячі харчування, холодні закуски або стейк. В останні 10 років практикують "спеціальне" харчування залежно від стану здоров'я, звичок або національності пасажирів.

У межах національних перевізників або окремих авіакомпаній встановлені різні пільги для пасажирів: сезонні, корпоративні, для пасажирів з дітьми, групові, для сімейних пар тощо.

Особливою популярністю у туристів користуються пільгові карти IARA (Міжнародна асоціація пасажирів авіаліній), ETN (Європейська мережа туризму) та інші. Власники таких карт мають пільги на авіаквитки деяких авіаліній (Delta, SAS), пільги в оплаті за готель (від 10 до 40%) у 4000 кращих готелів світу, пільги в оплаті за автомобіль напрокат (до 30%), відновлення загублених перевізних документів, надання в користування залів для дуже важливих осіб на летовищах, страхування та інше.

В авіації є і великі, і невеликі авіакомпанії. У той час як великі авіакомпанії, наприклад Бритіш Ейрвейз, докладають великих зусиль, щоб через максимальне розширення спектра послуг, що надаються, і підвищення їхньої якості привабити платоспроможних пасажирів, які літають першим або бізнес-класом і купують квитки за повну вартість, невеликі авіакомпанії, зорієнтовані

на мінімізацію видатків, вилучають багато традиційних послуг, зменшуючи вартість перевезення. Конкуренція між авіакомпаніями призводить до зниження вартості квитків і у великих компаніях, а дешевші квитки стимулюють зростання кількості пасажирів.

Перевезення туристів водним транспортом

Водний транспорт - морський і річковий - є видом масового транспорту, який здатний перевозити велику кількість пасажирів. Перевізна здатність морського транспорту досить велика. Вона обмежена тільки перевізною спроможністю портів і транспортним флотом. Реконструкція чинних і спорудження нових портів, будівництво суден, які мають вищу пасажиромісткість і швидкість руху збільшується перевізну спроможність морського транспорту.

Річковим транспортом здійснюються перевезення пасажирів і вантажів по Дніпру, Дунаю, Чорному і Середземному морю із заходом у річкові порти Румунії, Словаччини, а також морські порти Туреччини, Греції, Ізраїлю, Франції, Італії.

Морські пасажирські перевезення за характером і дальністю поділяють на каботажні і закордонні. До каботажного плавання належать сполучення між портами однієї держави. Закордонне плавання - це сполучення між портами даної країни та інших держав.

Основна діяльність водного транспорту - задоволення потреб у пасажирських перевезеннях, а також у задоволенні попиту на відпочинок упродовж морської подорожі. Особливістю попиту на морські подорожі у нашій країні є досить чітко виражена сезонність. Умовно можна вважати період травень-вересень сезонним періодом, а жовтень-квітень - несезонним.

Останні кілька десятиріч послуги пасажирського флоту значно розширилися. Поряд із звичайною доставкою пасажирів у міжпортовому сполученні різні типи пасажирських суден використовують - для перевезення пасажирів, які здійснюють ділові поїздки, і туристів з автомобілями на коротких і дальніх маршрутах; - для різних круїзів, як суто морських, так і комбінованих; - для доставки організованих пасажирських контингентів (учасників фестивалів, олімпіад тощо); - для проведення конгресів, симпозіумів в умовах морської подорожі.

Перевезення туристів на внутрішніх водних артеріях проводять спеціалізовані комфортабельні теплоходи місткістю 250, 400 пасажирів. На міжнародних лініях працюють комфортабельні круїзні судна, які вміщують до 2000-2500 пасажирів.

Особливою формою морських туристичних подорожей є круїзи. Судноплавні компанії практикують майже десять видів різноманітних круїзів. Найпоширенішими у світі є так звані класичні круїзи. Їх тривалість - 10-20 днів. Характерним для них є велика кількість заходжень у порти, різноманітні екскурсії, велика програма розваг. Серед інших видів круїзів слід виокремити такі: конгресний туризм, оздоровлювальні круїзи, лікувальні круїзи, освітні круїзи, комбіновані тури.

У літературі з морського туризму виділяють міні-круїзи. Тривалість таких круїзів 2-3 дні, і проводять їх переважно у святкові дні або наприкінці тижня.

Розкішними круїзними лайнерами, що курсують навколо світу, є два судна фірми Кристал круїз лайн. Вони побудовані фактично за одним проектом у різних півкулях землі з інтервалом п'ять років, ці судна називають найдорожчими у світі: Кристал хармоні побудований у 1990 р. на верфі фірми Міцубісі в Японії, Кристал симфоні 1995 р. на верфі м.Турку на фірмі Кварнер Маса Ярдс.

Пасажири можуть в будь-яких широтах і в будь-яку пору року користуватися послугами відкритих і закритих басейнів, тенісних кортів, соляріїв, ресторанів і казино. При водотоннажності судна 50200 тонн на борту розміщується 975 пасажирів. Порівняно із середніми лайнерами такої водотоннажності, що мають пасажиромісткість 1500-2000 осіб, рівень сервісу значно вищий.

Морський круїз, як відомо, не найдешевший вид закордонної подорожі. Кораблі Карнівал з іменами Екстазі, Джубілі, Селебрейшн, Тропікал спеціально побудовані з розрахунку на круїзи підвищеної комфортності. Каюти цих лайнерів значно більші, аніж на інших круїзних суднах, а за дизайном і комфортом не поступаються найреспектабельнішим міжнародним готелям.

Для прикладу, опис кают різних категорій на лайнері Роял принсес: категорія GG (outside double): двоспальні ліжка (queen-size bed), ванна кімната, телевізор і холодильник, вікно з виглядом на океан; BB (outside double with private balcony): двоспальні ліжка, вікна на всю стіну від підлоги до стелі, ванна кімната, телевізор і холодильник, балкон; AC (outside mini-suite with private balcony): двоспальні ліжка, окреме приміщення з кріслами і балкон для відпочинку, вікно на всю стіну від підлоги до стелі, ванна кімната, телевізор і холодильник; AA (outside suite): одне ліжко, окремо вітальня і балкон, вікно від підлоги до стелі, ванна кімната, телевізор і холодильник; категорія PH - пентгауз з ліжком і балконом.

Тривалість круїзу - 14 днів. Вартість круїзу визначається з розрахунку розміщення у каюті двох осіб. При одномісному розміщенні в каютах категорії AA і BB оплачується вартість всієї каюти. Розміщення в категоріях GG оплачується 160% вартості каюти.

Вартість річкових круїзів визначається величиною фрахту, категорією судна, комфортабельністю кают, експлуатаційними витратами, а також зборами за прохід каналів, вартістю берегових послуг, податками тощо.

Залізничні, судноплавні й автобусні компанії активно входять у туристичний бізнес. Судноплавні компанії організують круїзи і екскурсії, залізниці здійснюють туристські поїздки за пільговими тарифами, а автобусні компанії самостійно організують автобусні екскурсії та подорожі. Автомобільні компанії проникають в сферу туризму, надаючи послуги прокату автомобілів у країні перебування.

Внаслідок неперервного зростання частки туристів у світовому пасажиропотоці, транспорт відіграє і надалі відіграватиме велику роль в туристичному бізнесі.

Рекомендована література

Основна:

1. Основи туризмознавства. Практикум. / Устименко Л.М., Булгакова Н.В. К.: Вид-во Ліра К, 2018. – 80 с.
2. Стафійчук В. І. Туристичне країнознавство: навч. посіб. / В.І.Стафійчук, О. Ю. Малиновська. – Херсон: ОЛДІ-Плюс, 2016. – 808 с.
3. Туристичне країнознавство: підручник / А. Ю.Парфіненко, В. І.Сідоров, О. О.Любіцева. — 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Знання, 2015. — 551 с.
4. Туристське країнознавство: Прогр. та навч.-метод. матеріали навч. дисципл. для студ. 2-го курсу з напр. підг. «Туризм» / Харк. держ. акад. культури ; розробн. : Н.В. Шумлянська. Харків : ХДАК, 2017. — 43с.
5. Туристичне країнознавство. Практикум. / Устименко Л.М., Булгакова Н.В. К.: Вид-во Ліра К, 2018. – 46 с.

Допоміжна:

1. Туристичне країнознавство: країни лідери туризму. Навчальний посібник. – К.: Алтапрес, 2008. – 436 с.
2. Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД і Балтії : навч. посібник. – Чернівці : Книги-XXI, 2008. – 308 с.
3. Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД, Європи і Північної Америки : навч. посібник / М.С. Дорошко. – Київ : Ніка-Центр, 2009. – 310 с.
4. Дорошко М.С. Країнознавство: країни пострадянського простору, Європи і Північної Америки : навч. посібник / М.С. Дорошко. – Київ : Київ. ун-т, 2012. – 312 с.
5. Джурин І. З. Соціально-економічні аспекти розвитку туризму в Львівській області / Джурин І. З., Скабара Р. М. // Наука і вища освіта : тези доп. учасників XV Міжнар. наук. конф. молодих науковців, м.Запоріжжя, 17-18 травня 2007 року, Гуманітарний університет Запорізький інститут державного та муніципального управління. – Запоріжжя : ГУ ЗІДМУ, 2007. – Ч. 3. – С. 431–432.
6. Ігнат'єв П.М. Країнознавство країн Азії : навч. Посібник. – Чернівці : Книги-XXI, 2006. – 423 с.
7. Скабара Р. М. Рекреаційний потенціал Долинського району Івано-Франківської області : оцінка та напрями використання / Скабара Роман Михайлович // The process and dynamics of the scientific path : I International Scientific and Theoretical Conference (26 February, 2021, Hellenic Republic) . - Athens, 2021. - Vol. 2. - P. 154-56.
8. Скабара Р. М. Туристично-рекреаційний потенціал Стрийського району Львівської області / Скабара Р. М., Карпин Д. С., Тимошенко Л. О. // Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (9 листопада 2012 року, м.Харків). – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – С. 40–42.
9. Скабара Р. М. Передумови та тенденції розвитку туристичної галузі Хмельницької області / Скабара Р. М. // Туризм як фактор розвитку

- регіону : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.. – Вінниця, 2011. – С. 109–112.
10. Скабара Р. М. Передумови та структурно-динамічні процеси розвитку туристичної галузі Івано-Франківської області / Скабара Р. М. // Туристичний бізнес: світові тенденції та національні пріоритети : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф.. – Харків : ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2011. – С. 137–139.
 11. Скабара Р. М. Структурно-динамічні та геопросторові процеси розвитку туристичної галузі Івано-Франківської області / Скабара Р. М. // Наукові записки Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка. Серія: Географічні науки : [зб. наук. пр.]. – Суми, 2011. – Вип. 2. – С. 133–139.
 12. Скабара Р. М. Туристичні ресурси Хмельницької області: потенціал та перспективні напрями використання / Скабара Р. М. // Регіон-2011: суспільно-географічні аспекти : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м.Харків, 14-15 квітня 2011 р.). – Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. – С. 181–183.
 13. Чехут І. М. Сучасний стан та можливості використання туристичних ресурсів Хмельницької області / Чехут І. М., Скабара Р. М. // Наука і вища освіта : тези доп. учасників XIX Міжнар. наук. конф. студ. і молодих науковців, м. Запоріжжя, 21-22 квітня 2011 року, Класичний приватний університет. – Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2011. – С. 364.
 14. Скабара Р. М. Міжнародний туризм : плани семінарських занять і методичні рекомендації для студентів III курсу факультету ФР і ОФК ЛДІФК спеціальності “Туризм” (кредитно-модульна система організації навчання). – Львів : ПЛ ЦПД, 2006. – 14 с.
 15. Скабара Р. М. Організація транспортних подорожей : програма, залікові вимоги та методичні рекомендації для студентів III курсу факультету ФР і ОФК Львівського державного інституту фізкультури, спеціальності “Туризм”. – Львів: ПЛ ЦПД, 2006. – 12 с.
 16. Скабара Р. М. Рекреаційна географія : плани семінарських занять і методичні рекомендації для студентів I курсу факультету ФР і ОФК ЛДІФК спеціальності “Туризм” (кредитно-модульна система організації навчання). – Львів: ПЛ ЦПД, 2006. – 12 с.
 17. Скабара Р. М. Туристичні ресурси України : програма, плани семінарських занять та методичні рекомендації для студентів першого курсу факультету ФР і ОФК Львівського державного інституту фізкультури спеціальності “Туризм” (кредитно-модульна система організації навчання). – Львів: ПЛ ЦПД, 2006. – 14 с.
 18. Скабара Р. М. Туристське країнознавство : програма, плани семінарських занять та методичні рекомендації для студентів третього курсу факультету ФР і ОФК Львівського державного інституту фізкультури спеціальності “Туризм” (кредитно-модульна система організації навчання). – Львів : ПЛ ЦПД, 2006. – 16 с.
 19. Худоба В. В. Безпека туристичних подорожей : лекція / Худоба В. В. -

- Львів, 2018. - 12 с.
- 20.Худоба В. В. Нормативні документи в туристичній діяльності : лекція / Худоба В. В. - Львів, 2018. - 10 с.
- 21.Худоба В. В. Професійна діяльність в туристичній галузі : лекція / Худоба В. В. - Львів, 2018. - 15 с.
- 22.Худоба В. В. Форми та види туристичної діяльності : лекція / Худоба В. В. - Львів, 2018. - 15 с.
- 23.Integration of Partial Least Squares Path Modeling for Sustainable Tourism Development / N. Pavlenchuk, S. Mekhovych, O. Bohoslavets, Y. Oranashchuk, V. Hotra, I. Gayvoronska // International Journal of Recent Technology and Engineering. – 2019. – Vol. 8, is. 2. – P. 4309–4312.